

СОВЕТ НА ЕВРОПА
КОМИТЕТ НА МИНИСТРИ

Препорака Rec(2006)2
на Комитетот на министри до државите членки за
Европските затворски правила²

*(усвоена од Комитетот на министри на 11 јануари 2006 година
на 952-иот состанок на заменици министри)*

Комитетот на министри согласно со условите предвидени во член 15.б од Статутот на Советот на Европа,

Имајќи ги предвид одредбите на Европската конвенција за човекови права и прецедентното право на Европскиот суд за човекови права;

Имајќи ја предвид работата на Европскиот комитет за спречување на тортура односно мачење, нечовечно и понижувачко постапување или казнување, а особено стандардите коишто ги утврди во своите општи извештаи;

Уште еднаш истакнувајќи дека никој не може да биде лишен од слобода, освен кога тоа е крајна мерка и во согласност со постапка предвидена со закон;

Нагласувајќи дека извршувањето на затворските казни и постапувањето со затвореници налагаат да се имаат предвид сигурносните, безбедносните и дисциплинските потреби, истовремено обезбедувајќи затворски услови кои не го нарушуваат човековото достоинство и кои нудат можности за вршење корисни работи и програми за третман на затворениците, преку кои тие се подготвуваат за реинтеграција во општеството;

Сметајќи дека е важно државите членки на Советот на Европа да ги усовршуваат и да ги почитуваат општите начела кои се однесуваат на нивната затворска политика;

Особено сметајќи дека почитувањето на таквите општи начела ја унапредува меѓународната соработка во оваа област;

Имајќи ги предвид значајните општествени промени кои влијаеја врз важните настани и

² При усвојувањето на оваа препорака и при примената на членот 10.2.в од Деловникот за работа на состаноците на замениците министри, претставникот на Данска го задржа правото на сопствената влада да одбере дали ќе се придржува кон правилото 43, став 2 од прилогот кон оваа препорака, бидејќи сметаше дека предвидениот услов затворениците во самица секојдневно да ги посетува медицински кадар повлекува сериозни етички прашања во врска со евентуалната улога на тој кадар правилно да го прогласи затвореникот за подобен за натамошен престој во самица.

развојот на казнената област во Европа во изминатите две децении;

Потврдувајќи ги уште еднаш стандардите содржани во препораките на Комитетот на министри на Советот на Европа кои се однесуваат на конкретни аспекти на казнената политика и практика, особено на Препораката бр. R (89) 12 за образованието во затворот, Препораката бр. R (93) 6 за затворските и криминолошките аспекти на контролата на преносливи болести, вклучително и СИДА-та и сродните здравствени проблеми во затворите, Препораката бр. R (97) 12 за кадрите задолжени за спроведување на санкции и мерки, Препораката бр. R (98) 7 за етичките и организациските аспекти на здравствената заштита во затворите, Препораката бр. R (99) 22 во врска со пренатрупаноста во затворите и зголемувањето на затворската популација, Препораката Rec(2003)22 за условниот отпуст, Препораката Rec(2003)23 за постапувањето на затворските управи со затвореници кои издржуваат казна доживотен затвор и други долги затворски казни;

Имајќи ги предвид Правилата на Обединетите нации за минималните стандарди на постапување со затворениците;

Имајќи предвид дека Препораката бр. R (87) 3 на Комитетот на министри за Европските затворски правила треба значително да се ревидира и ажурира за ги одрази промените што настанаа во казнената политика и практиката на санкционирање, како и во целокупното управување со затворите во Европа,

Им препорачува на владите на државите членки:

- при донесувањето закони, креирањето политики и во практиката да се раководат од правилата содржани во прилогот кон оваа препорака, која ја заменува Препораката бр. R (87) 3 на Комитетот на министри за Европските затворски правила;
- да обезбедат оваа препорака и придружните коментари на текстот да се преведат и што пошироко да се дистрибуираат, особено до правосудните органи, до кадрите вработени во затворите и до самите затвореници.

Прилог кон Препораката Rec(2006)2

Дел I

Основни начела

1. Со сите лица лишени од слобода се постапува со почитување на нивните човекови права.
2. Лицата лишени од слобода ги задржуваат сите права кои не им се законито одземени со одлука со која се осудени или со која се задржуваат во притвор.

3. Ограничувањата за лицата лишени од слобода треба да бидат минимално неопходни и сразмерни на легитимната цел поради која се наметнати.
4. Затворските услови кои ги загрозуваат човековите права не можат да се оправдаат со недостаток на материјални средства.
5. Животот во затвор треба, што е можно повеќе, да наликува на позитивните аспекти на животот во заедницата.
6. Сите затвори треба да бидат уредени така што ќе овозможуваат реинтеграција во слободното општество на лицата кои биле лишени од слобода.
7. Треба да се поттикнува соработка со надворешните служби за социјална заштита и што е можно поголемо учество на граѓанското општество во животот во затворот.
8. Кадрите вработени во затворот вршат важна јавна функција и нивното вработување, обука и услови за работа треба да им обезбедат одржување на високи стандарди во однос на грижата за затворениците.
9. Сите затвори подлежат на редовна инспекција од страна на државата и следење од страна на независно тело.

Опфат и примена

10.1 Европските затворски правила се применуваат на лица кои се притворени со одлука на суд или кои се лишени од слобода со осудителна пресуда.

10.2 Во принцип, лицата кои се притворени со судска одлука или кои се лишени од слобода со осудителна пресуда треба да бидат сместени во затвори односно институции наменети за затвореници од овие две категории.

10.3 Овие правила се применуваат и спрема лица:

- а. кои поради каква било друга причина се во затвор; или
- б. кои се притворени од страна на суд или кои се лишени од слобода по основ на осудителна пресуда и кои поради каква било причина се затворени на друго место.

10.4 Сите лица, кои се во затвор или кои се затворени согласно со став 10.3.б, ќе се сметаат за затвореници во смисла на овие правила.

11.1 Лицата помлади од 18 години не треба да се сместуваат во затвори за возрасни, туку во установи кои се посебно наменети за таа цел.

11.2 Во исклучителни ситуации, доколку малолетни лица се сместени во затвор за возрасни, треба да постојат посебни правила што ги земаат предвид нивниот статус и потреби.

12.1 Лица кои се душевно болни и чијашто душевна состојба не дозволува да бидат во затвор се сместуваат во специјална установа наменета за таа цел.

12.2 Во исклучителни ситуации, доколку такви лица се сместени во затвор, треба да постојат посебни правила што ги земаат предвид нивниот статус и потреби.

13. Овие правила се применуваат непристрасно, без дискриминација по било кој основ како пол, раса, боја на кожа, јазик, вероисповест, политичко или друго убедување, национално или социјално потекло, припадност на национално малцинство, имотна состојба, раѓање или друг статус.

Дел II

Услови на затворање

Прием

14. Никој не може да биде примен или задржан во затвор како затвореник без наредба за упатување донесен во согласност со националниот закон.

15.1 Веднаш по приемот, за секој затвореник се евидентираат следниве податоци:

- а. податоци за идентитетот;
- б. причините за затворање и органот кој донел таква одлука;
- в. денот и времето на прием;
- г. попис на личните работи кои се предаваат на чување во согласност со правилото 31;
- д. сите видливи повреди и поплаки за претходно лошо постапување со затвореникот;
- ѓ. во согласност со доверливиот карактер на медицинските податоци, сите податоците за здравствената состојба на затвореникот кои се важни за физичкото и душевното здравје на затвореникот или на другите лица.

15.2 По приемот, на сите затвореници им се доставуваат информации согласно со правилото 30.

15.3 Веднаш по приемот се издава известување за прием на затвореникот согласно со правилото 24.9.

16. Веднаш по приемот:

- а. податоците за здравствената состојба на затвореникот се дополнуваат со лекарски преглед согласно правилото 42;
- б. се утврдува соодветен степен на безбедност за затвореникот согласно правилото 51;
- в. опасноста по безбедноста, којашто затвореникот ја претставува, се утврдува согласно правилото 52;
- г. се проценуваат сите достапни информации за социјалната состојба на затвореникот за да се утврдат неговите непосредни лични и социјални потреби; и
- д. во случај кога станува збор за осудени лица - затвореници се преземаат неопходни чекори за реализација на програмите во согласност со Дел VIII од овие правила.

Упатување во затвор и сместување

17.1 Затворениците, доколку е можно, се упатуваат во затвори кои се наоѓаат во близина на нивните домови или на центрите за општествена рехабилитација.

17.2 При упатувањето се води сметка за барањата во врска со текот на кривичната истрага, сигурноста и безбедноста и потребата за секој затвореник да се одреди соодветен режим.

17.3 Доколку е можно, затвореникот се консултира во врска со почетното упатување или дополнително преместување во друг затвор.

18.1 Условите за сместување на затворениците, особено просториите за спиење треба да водат сметка за човековото достоинство и колку што е можно треба да се почитува приватноста и да се исполнуваат барањата за одржување на здравјето и хигиената, водејќи сметка за климатските услови и особено за површината на подот, кубното количество воздух, осветлувањето, греењето и вентилацијата.

18.2 Во сите објекти во кои затворениците живеат, работат или се собираат:

- а. прозорците треба да бидат доволно големи за да овозможат читање и работа на природна светлина во нормални услови и да овозможуваат проток на свеж воздух освен ако постои соодветен систем за вентилација;
- б. вештачкото осветлување треба да ги исполнува признатите технички стандарди; и
- в. треба да постои аларм кој овозможува затворениците да ги повикуваат вработените, без одлагање.

18.3 Посебните минимални услови за прашањата наведени во став 1 и 2 се утврдуваат со националниот закон.

18.4 Со националниот закон се утврдуваат механизми со кои се спречува кршењето на минималните барања во врска со пренатрупаноста на затворите.

18.5 Затворениците, нормално, ја минуваат ноќта во посебни ќелии, освен ако за нив е подобро, просториите за спиење да ги делат со останатите затвореници.

18.6 Затворениците се сместуваат заедно само ако тоа е целисходно и ако се работи за затвореници за кои е пригодно меѓусебно да се дружат.

18.7 Доколку е можно, затворениците треба да имаат можност за избор пред од нив да се побара да го делат просторот за спиење со други.

18.8 При одлучувањето за сместување на затворениците во одреден затвор или одделение во затворот ќе се води сметка за потребата да се одвојат:

- a. неосудените од осудените затвореници;
- b. мажите од жените; и
- v. помладите полнолетни затвореници од постарите затвореници.

18.9 Можни се отстапувања од барањата за посебно сместување во смисла на став 8, со цел да им се овозможи на затворениците да учествуваат во заедничките активности, при што таквите групи затвореници треба секогаш да се раздвојуваат во текот на ноќта, освен ако тие се согласат да бидат сместени заедно, а управата на затворот процени дека тоа е од најдобар интерес за сите засегнати затвореници.

18.10 Сите затвореници се сместуваат во услови со безбедносни мерки од најнизок можен степен, кои соодветствуваат на ризикот од бегство, самоповредување или повредување на другите.

Хигиена

19.1 Сите простории во затворот треба секогаш да се одржуваат и чистат.

19.2 Кога затворениците се примаат во затвор, ќелиите и другите простории во кои ќе престојуваат треба да бидат чисти.

19.3 Затворениците треба да имаат пристап до санитарни простории, кои треба да бидат хигиенски и да ја почитуваат приватноста.

19.4 Во затворот треба да се обезбедат услови секој затвореник да може да се истушира или искапи на температура која е прикладна на климатските услови, доколку е можно секој ден или најмалку двапати седмично (или почесто доколку е потребно) во интерес на општата хигиена.

19.5 Затворениците треба да ги одржуваат своите лични работи, облеката и постелнината чисти и уредни.

19.6 Управата на затворот е должна да ги снабдува со прибор и средства за одржување хигиена.

19.7 Посебни услови се обезбедуваат за хигиенските потреби на жените.

Облека и постелнина

20.1 Затворениците, кои немаат сопствена соодветна облека, добиваат облека која одговара на климатските услови.

20.2 Облеката не смее да биде деградирачка или понижувачка.

20.3 Сета облека треба да биде во добра состојба и да се замени кога е потребно.

20.4 Затворениците кои добиваат дозвола за излез од затворот не се должни да носат облека која ги идентификува како затвореници.

21. На секој затвореник му се обезбедува посебен кревет и посебна и соодветна постелнина, која се одржува во добра состојба и се менува доволно често за да биде чиста.

Исхрана

22.1 Затворениците имаат право на исхрана која одговара на нивната возраст, здравствена и физичка состојба, вера, култура и природата на нивната работа.

22.2 Потребите за правилна исхрана, вклучително и минималната енергетска вредност и протеинскиот состав на храната, се определуваат со националниот закон.

22.3 Храната се припрема и сервира во хигиенски услови.

22.4 Затворениците добиваат три оброци дневно во разумни интервали.

22.5 Затворениците треба во секој момент да имаат на располагање чиста вода за пиење.

22.6 Лекар или медицинска сестра можат да наложат да се измени исхраната за одреден затвореник, доколку тоа е потребно од здравствени причини.

Правна помош

23.1 Сите затвореници имаат право на правна помош, а затворската управа е должна да обезбеди соодветни услови за пристап до таква помош.

23.2 Затворениците можат за кое било правно прашање да се консултираат со адвокати по

сопствен избор и на сопствен трошок.

23.3 Доколку постои воспоставен механизам за давање бесплатна правна помош, управата е должна за тоа да ги извести затворениците.

23.4 Консултациите и другите видови комуникација, вклучително и преписката помеѓу затворениците и правните советници, имаат доверлив карактер.

23.5 Судот може во исклучителни околности да одлучи да ја ограничи доверливоста за да се спречи тешко кривично дело или потешки нарушувања на сигурноста и безбедноста на затворот.

23.6 Затворениците имаат право на пристап или може да чуваат кај себе документи кои се однесуваат на нивната судска постапка.

Контакти со надворешниот свет

24.1 На затворениците им се дозволува да комуницираат без ограничување преку писма, телефон или на друг начин со нивните семејства, со други лица и претставници од надворешни организации и да примаат посети од овие лица.

24.2 Комуникацијата и посетите можат да подлежат на ограничувања и надзор ако тоа го налагаат потребите за продолжување на кривичната истрага, одржување на редот, сигурноста и безбедноста, спречување на кривични дела и заштитата на жртвите, но таквите ограничувања, вклучително и конкретните ограничувања што ги определува судот, мора да овозможат минимално ниво на контакти.

24.3 Со национален закон се утврдуваат домашните и меѓународните органи и службени лица со кои затворениците можат да комуницираат без ограничување.

24.4 Условите за спроведување посети треба на затворениците да им овозможат одржување и развивање на семејните односи на што понормален начин.

24.5 Затворската управа им помага на затворениците да одржуваат соодветни контакти со надворешниот свет и им обезбедува потребна материјална помош за остварување на тие контакти.

24.6 Во случај на смрт или сериозна болест на близок роднина, затвореникот ќе биде веднаш известен.

24.7 Кога околностите тоа го дозволуваат, на затвореникот треба да му се дозволи да го напушти затворот, под придружба или самостојно, за да посети болен роднина, да присуствува на погреб или од друга хуманитарна причина.

24.8 На затвореникот му се дозволува веднаш да го извести семејството за неговото затворање или преместувањето во друга установа или за болест или повреда што ја претрпел.

24.9 По приемот на затвореникот во затвор, во случај на негова смрт или сериозна болест, повреда или префрлање во болница, управата на затворот веднаш ќе го извести неговиот брачен другар или партнерот или доколку затвореникот е сам најблискиот роднина или лицето коешто затвореникот ќе го одреди, освен ако затвореникот побара тоа да не се стори.

24.10 На затворениците им се овозможува редовно да се информираат за јавните настани со читање весници и други публикации на кои се претплатени, како и со следење ТВ и радио програми, освен ако во поединечни случаи за одреден временски период постои посебна забрана изречена од суд.

24.11 Управата на затворот ќе им овозможи на затворениците да учествуваат на избори, референдуми и во други аспекти од јавниот живот, под услов таквото право да не е ограничено со националниот закон.

24.12 На затворениците им се дозволува да комуницираат со медиумите, освен ако постојат оправдани причини тоа да се забрани со цел за одржување на сигурноста и безбедноста, заштитата на јавниот интерес или со цел заштита на интегритетот на жртвите, другите затвореници или вработените.

Затворски режим

25.1 Со затворскиот режим се обезбедува избалансирана програма на активности за сите затвореници.

25.2 Овој режим треба да овозможи сите затвореници да минуваат надвор од ќелиите онолку време колку што е потребно за соодветно ниво на човечка и социјална комуникација.

25.3 Исто така затворскиот режим треба да им обезбеди социјална помош на затворениците.

25.4 Посебно внимание ќе се посветува на затворениците кои претрпеле физичка, душевна или сексуална злоупотреба.

Работа

26.1 Работата во затвор се смета за позитивен аспект на затворскиот режим и никогаш не смее да се употребува како казна.

26.2 Затворската управа ќе настојува да обезбеди доволно корисна и целисходна работа за затворениците.

26.3 Преку работата во затворот треба, што е можно повеќе, да се одржуваат или зголемуваат способностите на затворениците да заработуваат за живот по пуштањето на слобода.

26.4 Во согласност со правилото 13, не смее да има дискриминација врз основ на пол во поглед на видот на работата во затворот.

26.5 Работа што опфаќа стручно оспособување се обезбедува за затворениците кои можат од тоа да имаат корист, а особено за помладите затвореници.

26.6 Затворениците можат да го изберат видот на работа во која сакаат да учествуваат, во границите на она што е достапно, со соодветен избор на занимањето и согласно барањата за одржување ред и дисциплина.

26.7 Организацијата и методите на работа во установите треба да наликуваат, што е можно повеќе, на работата во заедница со цел да се припремаат затворениците за условите на нормалниот работен живот.

26.8 Иако вклучувањето на финансиска заработувачка од работата во затворот може да биде значајно за подигање на стандардите и подобрување на квалитетот и значењето на стручната обука, сепак интересите на затворениците не смеат да бидат подредени на таа цел.

26.9 Затворската управа обезбедува работа за затворениците самостојно или во соработка со приватните претприемачи, внатре или надвор од затворот.

26.10 Во секој случај, затворениците треба да добиваат соодветен надомест за работа.

26.11 Затворениците можат барем еден дел од заработувачката да го трошат на одобрени производи за лична употреба и дел од заработувачката да одвојуваат за своите семејства.

26.12 Затворениците можат да се поттикнуваат да штедат дел од заработувачката, кој ќе им се предаде по отпуштањето од затвор или кој може да се употребува за други одобрени потреби.

26.13 Затворениците треба да имаат соодветна здравствена заштита и заштита при работа, која не смее да биде помала од онаа што ја уживаат вработените надвор од затворот.

26.14 Треба да се обезбеди обесштетување на затворениците во случај на повреда при работа или професионално заболување, под услови кои не се понеповолни од оние кои националниот закон ги предвидува за вработените надвор од затворот.

26.15 Максималниот број на работни часови дневно и седмично се утврдува во согласност со локалните правила или обичај со кои се регулира вработувањето на слободните

работници.

26.16 Затворениците имаат барем еден ден за одмор во текот на седмицата и доволно време за образование и за останати активности.

26.17 Затворениците кои работат треба да бидат, во најголема можна мера, опфатени со националниот систем на социјално осигурување.

Физички активности и рекреација

27.1 Секој затвореник треба да има можност да вежба секој ден на свеж воздух најмалку еден час, доколку тоа го дозволуваат временските услови.

27.2 Кога времето не е повољно, на затворениците им се обезбедуваат други услови за физички активности и вежби.

27.3 Составен дел од затворскиот режим претставуваат правилно организирани активности, чија цел е развивање на физичката кондиција и обезбедување можност за соодветна физичка активност и рекреација.

27.4 Затворската управа е должна да овозможи вакви активности и да обезбеди соодветни средства и опрема.

27.5 Затворската управа е должна да обезбеди специјални активности за оние затвореници на кои тоа им е потребно.

27.6 Треба да се обезбедат можности за рекреација, вклучително и спорт, игри, културни активности, хоби и други активности во слободното време, а колку што е можно, на затворениците треба да им се дозволи истите да ги организираат.

27.7 На затворениците им се дозволува да се дружат за време на физичките активности и со цел учество во рекреативните активности.

Образование

28.1 Секој затвор треба да настојува на сите затвореници да им овозможи пристап до образовни програми, кои треба да бидат што е можно посеопфатни и да ги задоволуваат нивните индивидуални потреби, едновременно водејќи сметка за нивните афинитети.

28.2 Приоритет им се дава на затворениците кои се неписмени и на оние кои немаат основно или стручно образование.

28.3 Посебно внимание се посветува на образованието на младите затвореници и на затворениците со посебни потреби.

28.4 Образованието треба да има ист статус како и работата во затворскиот режим, а затворениците не смеат да бидат финансиски или на друг начин оштетени затоа што учествуваат во образованието.

28.5 Секоја установа треба да има библиотека, соодветно опремена со мноштво рекреативни и образовни средства, книги или други медиуми и која треба да биде на располагање на сите затвореници.

28.6 Кога е можно, затворската библиотека треба да се организира во соработка со библиотечните служби на заедницата.

28.7 Што е можно повеќе, образованието на затворениците треба:

- а. да биде интегрирано во образовниот систем на државата така што по излегувањето од затвор тие ќе можат да го продолжат образованието или стручното оспособување без тешкотии; и
- б. да се спроведува под покровителство на образовните институции надвор од затворот.

Слобода на мислење, совест и вероисповест

29.1 Слободата на мислење, совест и вероисповест на затворениците треба да се почитува.

29.2 Затворскиот режим треба да биде организиран така што ќе им овозможи на затворениците да ја исповедаат својата вера и сопствените убедувања, да присуствуваат на службите или собирите кои ги водат одобрени претставници на верата на која & припаѓаат, како и да поседуваат книги или литература поврзани со нивната вера или убедување.

29.3 Затворениците не може да се принудуваат да исповедаат вера или убедувања, да присуствуваат на верски служби или собири, да учествуваат на верски обреди или да примаат посети од претставници на која било вера или убедување.

Известувања

30.1 При приемот, како и секогаш кога е потребно после извршениот прием, затворениците се известуваат во писмена форма и усно на јазик што го разбираат за правилата со кои се уредува дисциплината во затворот и за нивните права и должности во затворот.

30.2 На затворениците им е дозволено известувањата кои ги добиваат во писмена форма да ги чуваат кај себе.

30.3 Затворениците треба да бидат известени за секоја судска постапка во која учествуваат, а доколку се работи за осудени лица, тие се известуваат за висината на казната и за

можноста за предвременно отпуштање.

Предмети во сопственост на затвореникот

31.1 Сите предмети кои затворениците не можат да ги задржат кај себе, затоа што тоа не е во согласност со затворските правила, се предаваат на чување на безбедно место при приемот во затворот.

31.2 Затвореникот чишто предмети се предаваат на чување потпишува инвентар на предадени предмети.

31.3 Затворот се грижи предметите на затвореникот да се чуваат во добра состојба.

31.4 Доколку се утврди дека е неопходно некои од предметите да се уништат, за тоа се составува записник и се известува затвореникот.

31.5 Во зависност од хигиенските потреби и потребите на редот и безбедноста, затворениците имаат право да купуваат или на друг начин да набавуваат разни предмети, вклучително и храна и пијалаци за лична употреба по цени кои не се неразумно повисоки од оние надвор од затворот.

31.6 Ако затвореникот со себе донесе лекови, затворскиот лекар одлучува што ќе стори со нив.

31.7 Доколку затвореникот може да ги задржи своите предмети, затворската управа ќе преземе мерки за нивно безбедно чување.

Преместување на затвореници

32.1 При преместување на затвореници од затвор во затвор или на други места, како што се суд или болница, ќе се внимава тие да бидат што помалку изложени на очите на јавноста и да се обезбеди нивна анонимност.

32.2 Забрането е да се превезуваат затвореници во превозни средства со недоволна вентилација или осветлување што би ги изложило на непотребни физички тегоби или понижување.

32.3 Превозот на затвореници се врши на трошок и под контрола на државните власти.

Отпуштање на затвореници

33.1 Сите затвореници се отпуштаат без одлагање по истекувањето на наредбата за упатување или кога судот или друг орган ќе нареди нивно отпуштање.

33.2 Се евидентираат датумот и времето на отпуштање.

33.3 Сите затвореници имаат на располагање програми чија цел е да им се помогне да се вратат на слобода во општество по отпуштањето.

33.4 При отпуштањето, сите предмети и пари што му припаѓаат на затвореникот, а биле предадени на чување, му се враќаат на затвореникот, освен ако се вршело запирање од неговите парични средства или предметите биле испратени надвор од установата или ако било неопходно одреден предмет да се уништи поради хигиенски причини.

33.5 Затвореникот потпишува потврда за вратените предмети и добра.

33.6 Кога однапред се знае денот на отпуштање од затвор, на затвореникот му се нуди лекарски преглед во согласност со правилото 42 што е можно поблиску до времето на отпуштањето.

33.7 По отпуштањето, доколку е потребно треба да се обезбеди затвореникот да добие соодветни исправи за лична идентификација и да му се помогне да најде соодветно сместување и работа.

33.8 На отпуштените затвореници им се обезбедуваат најнеопходните средства за живот, облека соодветна на климата и сезоната и доволно парични средства да стигнат до нивната дестинација.

Жени во затворот

34.1 Покрај посебните одредби во овие правила кои се однесуваат на жените во затвор, затворската управа треба да обрне посебно внимание на физичките, стручните, општествените и психолошките потреби на жените затворенички кога донесува одлуки кои се однесуваат на кој било аспект од нивниот престој во затвор.

34.2 Посебни напори треба се преземат за да им се овозможи на жените затворенички, кои ги имаат потребите наведени во правилото 25.4, пристап до специјални служби.

34.3 Жените во затворот можат да се породат надвор од затворот, но кога детето ќе се ради во затвор, затворската управа е должна да обезбеди неопходни услови и поддршка.

Деца во затворот

35.1 Во исклучителни случаи, кога лице под 18 години е сместено во затвор за возрасни, затворската управа е должна да обезбеди, покрај службите кои се достапни за сите затвореници, децата затвореници да имаат пристап до социјална, психолошка и образовна служба, до верски и рекреативни програми или соодветни програми кои им се достапни на децата во заедницата.

35.2 Секое дете затвореник, кое подлежи на задолжително образование, треба да има можност да се школува.

35.3 На деца кои се отпуштени од затвор им се дава дополнителна помош.

35.4 Кога деца се затворени во затвор, тие се сместуваат во делот на затворот кој е одвоен од делот за возрасни, освен ако се смета дека тоа е во спротивност со најдобриот интерес на детето.

Бебиња

36.1 Бебиња можат да останат во затвор со родителот само ако тоа е во најдобар интерес на бебето. Тие не се третираат како затвореници.

36.2 Кога бебињата можат да останат во затвор со родителот, треба да се обезбеди посебна просторија за чување на бебињата односно јасли, во која работи квалификуван кадар и каде што бебето престојува додека родителот учествува во активности во кои бебето не може да присуствува.

36.3 За доброто на бебињата, во затворот ќе се обезбеди посебно сместување.

Странски државјани

37.1 Затворениците кои се странски државјани, без одлагање, се известуваат за правото да контактираат и да им се овозможи комуникација со дипломатскиот или конзуларниот претставник на нивната држава.

37.2 Затворениците кои се државјани на земјите кои немаат дипломатски или конзуларни претставници во таа земја, или се бегалци или лица без државјанство треба да имаат слични можности за комуникација со дипломатскиот претставник на државата која се грижи за нивните интереси или пак со националниот или меѓународниот орган чија задача е да им служи на интересите на тие лица.

37.3 Со цел заштита на интересите на странските државјани во затвор кои имаат посебни потреби, затворската управа е должна да соработува во целост со дипломатските или конзуларни службеници кои го застапуваат затвореникот.

37.4 Посебни информации за добивање правна помош им се обезбедуваат на затворениците кои се странски државјани.

37.5 Странските затвореници се запознаваат со можноста да бараат издржување на казната во друга земја.

Етнички или јазични малцинства

38.1 Ќе се обезбедат посебни услови за задоволување на потребите на затворениците кои припаѓаат на етничките или јазичните малцинства.

38.2 Во рамки на можностите, ќе им се овозможи на различните групи да продолжат да се придржуваат до нивните културни обичаи во затворот.

38.3 Јазичните потреби се задоволуваат со ангажирање на стручни преведувачи и со обезбедување пишани материјали на јазиците кои се во употреба во конкретниот затвор.

Дел III

ЗДРАВЈЕ

Здравствена заштита

39. Затворската управа се грижи за здравјето на сите затвореници кои се под нејзин надзор.

Организација на здравствената заштита во затворот

40.1 Здравствената служба во затворот се организира во тесна врска со општата здравствена служба на заедницата или на државата.

40.2 Здравствената политика во затворите треба да биде составен дел и во согласност со националната здравствена политика.

40.3 Затворениците треба да имаат пристап до здравствените служби во земјата без дискриминација по основ на нивниот правен статус.

40.4 Здравствената служба во затворот треба да настојува да ги открива и лекува физичките или психичките болести или недостатоци од кои боледуваат затворениците.

40.5 Сите неопходни медицински, хируршки и психијатриски услуги, вклучувајќи ги и оние што постојат во заедницата, треба да им бидат на располагање на затворениците заради нивно лекување.

Лекарски и медицински кадар

41.1 Во секој затвор треба да постои најмалку еден квалификуван лекар по општа медицина.

41.2 Во секој момент ќе се обезбеди да има на располагање лекар, а во итни случаи без одлагање.

41.3 Во случаите кога во затворот нема вработен лекар со полно работно време ќе се ангажира лекар на определено работно време, кој редовно ќе врши посети.

41.4 Секој затвор ќе има кадар кој е соодветно обучен за давање здравствена заштита.

41.5 На секој затвореник, ќе му бидат достапни услуги на квалификуван стоматолог и офталмолог.

Должности на лекарите

42.1 Лекар или квалификувана медицинска сестра, која е одговорна пред лекарот, ќе го прегледа секој затвореник веднаш по приемот, освен кога тоа е очигледно непотребно.

42.2 Лекар или квалификувана медицинска сестра, одговорна пред лекарот, ќе го прегледа секој затвореник доколку тоа биде побарано при неговото отпуштање и ќе ги прегледа затворениците кога е потребно.

42.3 При преглед на затвореник, лекарот или квалификуваната медицинска сестра, која е одговорна пред лекарот, ќе посвети посебно внимание на:

- а. постапување во согласност со вообичаените правила за доверливиот карактер на односот меѓу лекарот и пациентот;
- б. дијагностицирање на физичките или душевните болести и преземање на сите мерки потребни за лекување на истите или за продолжување на лекувањето кое е во тек;
- в. евидентирање и известување на надлежните органи за секој знак или индикација дека со затворениците се постапува насилно;
- г. лекување на симптомите на одвикнување од употреба на дроги, лекови или алкохол;
- д. идентификување на секаков вид психолошки или друг стрес предизвикан од лишувањето од слобода;
- ѓ. изолација на затворениците за кои има сомневање дека се болни од заразни болести за време на инфекцијата и обезбедување на нивно соодветно лекување;
- е. обезбедување затворениците носители на ХИВ вирусот да не бидат изолирани само поради таа причина;
- ж. воочување на физичките или менталните недостатоци, кои можат да ја отежнат реинтеграцијата во општеството по отпуштањето;
- з. утврдување на физичката способност на секој затвореник за работа и физички активности и вежби; и
- с. договарање со институциите во локалната заедница да се продолжи нивното медицинско или психијатриско лекување по отпуштањето, доколку затворениците се согласат со тоа.

43.1 Лекарот е задолжен за нега на физичкото и душевното здравје на затворениците и ќе ги

прима, според услови и со таква зачестеност што е на ниво на стандардите за здравствена заштита во заедницата, сите болни затвореници, сите кои ќе се пријават дека се болни или повредени, како и секој затвореник на кој му е потребно посебно внимание.

43.2 Лекарот или квалификуваната медицинска сестра, која е одговорна пред лекарот, посветува посебно внимание на здравјето на затворениците кои се во самица, врши дневна посета на тие затвореници и на нивно барање или на барање на затворскиот кадар, им укажува помош и нега без одлагање.

43.3 Лекарот е должен да го извести директорот на затворот секогаш кога смета дека физичкото или душевното здравје на затвореникот е изложено на сериозен ризик поради натамошното издржување на казната затвор или поради други услови поврзани со затворањето, вклучително и затворањето во самица.

44. Лекарот или друг надлежен орган врши редовна инспекција, собира податоци на друг начин кога тоа е потребно и му дава совети на директорот за:

- а. количината, квалитетот, припремата и послужувањето на водата и храната;
- б. хигиената и чистотата на затворот и затворениците;
- в. санитарииите, греењето, осветлувањето и вентилацијата на институцијата;
- г. примерноста и чистотата на облеката и постелината на затворениците.

45.1 Директорот на затворот ги разгледува извештаите и советите кои лекарот или друг надлежен орган ги доставува во согласност со правилата 43 и 44 и кога се согласува со дадените препораки, презема неопходни чекори за нивно спроведување.

45.2 Доколку препораките од лекарот не се во надлежност на директорот на затворот или тој не се согласува со нив, директорот без одлагање препораките од лекарот ги доставува до повисокиот надлежен орган.

Обезбедување здравствена заштита

46.1 Болните затвореници на кои им е потребно специјалистичко лекување ќе се преместат во специјални установи или градски болници, доколку не е можно такво лекување да се обезбеди во затворот.

46.2 Доколку затворскиот систем има сопствени болнички капацитети, тие треба да имаат соодветна опрема и кадри заради пружање соодветна нега и лекување на затворениците кои им се упатени.

Душевно здравје

47.1 Треба да постојат специјализирани затвори или одделенија под медицинска контрола за набљудување и лекување на затвореници кои боледуваат од нарушувања на душевното

здравје или други абнормалности, а кои не треба да бидат опфатени со одредбите од правилото 12.

47.2 Здравствената заштита во затворот опфаќа психијатриско лекување на сите затвореници на кои такво лекување им е потребно и посебно внимание се обрнува на спречување на самоубиствата.

Други прашања

48.1 Затворениците нема да подлежат на експерименти без нивна согласност.

48.2 Експерименти врз затвореници кои можат да резултираат со физички повреди, душевно страдање или со друго нарушување на нивното здравје се забранети.

Дел IV

РЕД

Општ приод кон обезбедување на редот

49. Редот во затвор се одржува така што се имаат предвид безбедносните, сигурносните и дисциплинските потреби, истовремено обезбедувајќи им на затворениците животни услови во кои се почитува човековото достоинство и се нуди целосна програма на активности во согласност со правилото 25.

50. Во зависност од потребите на одржување на редот, безбедноста и сигурноста, на затворениците им е допуштено да разговараат за прашања кои се однесуваат на општите услови за издржување на казната и тие ќе се охрабруваат да разговараат со затворската управа за овие прашања.

Безбедност

51.1 Безбедносните мерки што се применуваат спрема одделни затвореници треба да бидат од минимален степен којшто е неопходен за да се обезбеди нивната сигурност.

51.2 Безбедноста што се обезбедува со физички пречки и со други технички средства, се дополнува со динамична безбедност која ја обезбедува обучен кадар кој ги познава затворениците кои се под негова контрола.

51.3 Процената на затворениците ќе се изврши, што е можно побрзо, по приемот заради утврдување на:

- a. ризикот што би го претставувале за заедницата доколку побегнат;

б. ризикот од обид за бегство, било сами било со надворешна помош.

51.4 На секој затвореник му се одредуваат безбедносни мерки за чување кои одговараат на овие степени на ризик.

51.5 Степенот на потребната безбедност ќе се разгледува во редовни интервали во текот на издржување на казната.

Сигурност

52.1 Процената на затворениците ќе се изврши, што е можно побрзо, по приемот заради утврдување дали тие претставуваат сигурносен ризик за другите затвореници, вработените во затворот или другите лица кои работат во или го посетуваат затворот и дали постои веројатност дека ќе се обидат да се самоповредат.

52.2 Ќе се утврдат постапки за да се обезбеди сигурност на затворениците, на затворскиот кадар и на сите посетители, како и заради намалување на ризикот од насилство и други инциденти кои можат да ја загорзат сигурноста.

52.3 Ќе се вложат сите можни напори за да се обезбеди затворениците, безбедно и во целост, да учествуваат во дневните активности.

52.4 Контактирањето на затворениците со кадрите вработени во затворот ќе биде овозможено во секое време, вклучително и во текот на ноќта.

52.5 Ќе се води сметка за општото здравје и безбедносните правила во затворите.

Посебни безбедносни мерки и мерки со висок степен на обезбедување

53.1 Посебни безбедносни мерки и мерки со висок степен на обезбедување се применуваат во исклучителни околности.

53.2 Ќе се пропишат јасни постапки што ќе се применуваат во случај кога такви мерки се спроведуваат спрема затвореник.

53.3 Видот на овие мерки, нивното траење и основот за нивна примена се утврдуваат со националното законодавство.

53.4 Надлежниот орган треба да одобри примена на мерките во секој поединечен случај и за одреден временски период.

53.5 Секоја одлука за продолжување на времетраењето на таквите мерки подлежи на преиспитување од страна на надлежен орган.

53.6 Овие мерки се применуваат на поединци, а не на групи затвореници.

53.7 Секој затвореник спрема кој се применуваат овие мерки има право на жалба согласно условите утврдени со правилото 70.

Претрес и контрола

54.1 Постои детално утврдена постапка која вработените во затворот треба да ја почитуваат во текот на вршењето претрес на:

- a. сите места во кои затворениците живеат, работат и каде што се собираат;
- б. самите затворениците;
- в. посетителите и нивните работи;
- г. вработените.

54.2 Со националното законодавство се утврдуваат ситуациите кога претресите се неопходни, како и видот на претресот.

54.3 Вработените ќе бидат обучени претресите да ги вршат на начин со кој се открива и спречува секој обид за бегство или криење на недозволен работи, а истовремено се почитува достоинството на лицата кои се претресуваат и на нивните лични работи.

54.4 Лицата кои се претресуваат нема да бидат изложени на понижување во текот на претресот.

54.5 Претрес на лица може да врши само вработено лице од ист пол.

54.6 Затворскиот кадар не смее да врши претрес на телесните отвори на затворениците.

54.7 Преглед на интимните делови на телото заради претрес може да врши исклучиво лекар.

54.8 Претрес на личните работи на затворениците се врши во нивно присуство, освен кога техниките на претресот или потенцијалната опасност за вработените во затворот налагаат поинаку.

54.9 Обврската да се заштити безбедноста и сигурноста ќе биде во рамнотежа со правото на приватност на посетителите.

54.10 Постапката за контрола на службените посетители како што се адвокати, социјални работници, лекари и други, е предмет на договор со нивните релевантни органи, со цел да се обезбеди рамнотежа помеѓу сигурноста и безбедноста и правото на доверлив службен пристап.

Кривични дела

55. Истрагата за наводно кривично дело сторено во затвор се спроведува на ист начин како да е сторено на слобода и за тоа дело ќе се постапува согласно со националното законодавство.

Дисциплина и казнување

56.1 Дисциплинската постапка претставува крајна мерка.

56.2 Затворската управа, секогаш кога е можно, ќе применува постапки за помирување и медијација за решавање на конфликтите со и помеѓу затворениците.

57.1 Само однесување кое може да претставува закана за редот, сигурноста и безбедноста може да се дефинира како дисциплински прекршок.

57.2 Со националното законодавство се утврдуваат:

- а. сторувањата или несторувањата на затворениците кои претставуваат дисциплински прекршоци;
- б. правилата кои се применуваат во дисциплинска постапка;
- в. видот и траењето на казните што можат да се изречат;
- г. органот надлежен за изрекување на дисциплински казни; и
- д. пристапот до органот надлежен да одлучува по жалба.

58. Секое тврдење за прекршување на дисциплинските прописи од страна на затвореник веднаш се доставува до надлежниот орган, кој тоа ќе го истражи без непотребно одлагање.

59. Затворениците обвинети за дисциплински прекршок треба да:

- а. бидат известени, без одлагање и детално на јазик што го разбираат, за природата на обвинувањата против нив;
- б. имаат доволно време и можност да ја подготват нивната одбрана;
- в. имаат можност да се бранат лично или преку правен застапник кога тоа го бараат интересите на правдата;
- г. имаат можност да бараат присуство на сведоци и самите да ги испитуваат или да бидат испитани во нивно име;
- д. имаат бесплатна помош од толкувач доколку не го разбираат или не го зборуваат јазикот што се користи во постапката.

60.1 Секоја казна која се изрекува по осудата за сторен дисциплински прекршок ќе биде во согласност со националното законодавство.

60.2 Тежината на изречената казна ќе соодветствува на тежината на прекршокот.

60.3 Забранети се колективното казнување и телесното казнување, казнувањето со

сместување во ќелија без светлина, како и други видови на нечовечко и понижувачко казнување.

60.4 Казната не смее да предвидува целосна забрана на контакти со семејството.

60.5 Престојот во самица како казна може да се изрече само во исклучителни случаи и за одреден временски период кој треба да биде што е можно пократок.

60.6 Никогаш не смеат да се употребуваат средства за врзување како казна.

61. Затвореник кому му е изречена дисциплинска казна има право да се жали на надлежен и независен повисок орган.

62. На ниту еден затвореник нема да му се даваат дисциплински овластувања, ниту задолжувања во затворот.

Non bis in idem

Затвореник никогаш нема да биде казнет двапати за иста работа или постапување.

Употреба на сила

64.1 Кадарот вработен во затвор никогаш нема да употребува сила против затворениците, освен во случаи на самоодбрана или обид на бегство или спречување активен или физички отпор со законска наредба, и секогаш само како крајна мерка.

64.2 Ќе се употребува најмалата неопходна сила и најкратко што е потребно.

65. Ќе постојат детални постапки за употреба на сила, вклучително и одредби за:

- а. различните мерки за присилба кои може да се применуваат;
- б. околностите во кои може да се применуваат различни мерки за присилба;
- в. вработените кои имаат овластување да применуваат различни мерки на присилба;
- г. степенот на потребното овластување пред да се употреби мерката за присилба;
- д. извештаите кои требаат да се изготват по примената на мерките за присилба.

66. Вработените кои се во директен контакт со затворениците треба да бидат обучени за примена на техники кои овозможуваат минимална употреба на присилба заради смирување на агресивните затвореници.

67.1 Припадниците на другите органи задолжени за спроведување на законот можат да бидат вклучени во постапувањето со затворениците во затворите само во исклучителни околности.

67.2 Помеѓу затворските власти и другите органи задолжени за спроведување на законот

треба да постои официјален договор, освен кога нивниот однос е веќе регулиран со националното законодавство.

67.3 Со тие договори се пропишуваат:

- а. околностите во кои припадниците на други органи задолжени за спроведување на законот можат да влезат во затворот и да се справат со судирот;
- б. степенот на овластувања што другите органи задолжени за спроведување на законот го имаат додека се во затвор и нивниот однос со директорот на затворот;
- в. различните мерки за присилба кои припадниците на тие органи можат да ги применуваат;
- г. околностите во кои може да се применуваат различни мерки на присилба;
- д. потребниот степен на овластување пред употреба на мерка за присилба; и
- ѓ. извештаите што треба да се изготват по употребата на присилба.

Средства за врзување

68.1 Забранета е употреба на ланци и окови.

68.2 Лисици, кошули и други средства за физичко смирување нема да се користат освен:

- а. ако тоа е неопходно како мерка на претпазливост од бегство за време на превозот, под услов истите да се отстранат пред појавувањето на затвореникот пред судски или управен орган, освен ако тој орган не одлучи спротивно;
- б. кога тоа ќе го нареди директорот, ако други средства за контрола се неуспешни, заради заштита на затвореникот од самоповредување, повредување на други или заради спречување голема штета на имотот, за што директорот веднаш ќе го извести лекарот и повисокиот надлежен орган.

68.3 Средствата за врзување нема да се користат подолго отколку што е строго неопходно.

68.4 Начинот на употреба на средствата за врзување ќе се определи со националниот закон.

Оружје

69.1 Освен во случај на непосредна опасност, вработените во затворот нема да носат смртоносно оружје во кругот на затворот.

69.2 Забрането е видливо носење оружје, вклучително и носење гумени палки од страна на лица кои се во контакт со затворениците во кругот на затворот, освен кога тоа е потребно од безбедносни и сигурносни причини за да се реагира во одделни инциденти.

69.3 На вработените нема да им се дава оружје, освен ако се обучени за негова употреба.

Барања и поплаки

70.1 Затворениците, поединечно или во група, треба да имаат доволно можности да поднесуваат барања или поплаки до директорот на затворот или до друг надлежен орган.

70.2 Доколку тоа е соодветно, најпрвин ќе се направи обид за помирување по пат на медијација.

70.3 Доколку барањето не се усвои или поплаката се одбие, на затвореникот ќе му се образложи причината за тоа, а затвореникот има право да се жали пред независен орган.

70.4 Затворениците нема да се казнуваат поради тоа што поднеле барање или поплака.

70.5 Надлежниот орган е должен да ја разгледа секоја поплака поднесена од роднини на затвореници во писмена форма, кога тие имаат причина да веруваат дека правата на затворениците се повредени.

70.6 Правниот застапник или организацијата која се грижи за доброто на затворениците не може да поднесе поплака или жалба во име на затвореник доколку тој не се согласува со тоа.

70.7 Затворениците имаат право да побараат правен совет во врска со постапката за поднесување поплаки и жалби, како и право на правна помош кога тоа го бараат интересите на правдата.

Дел V

УПРАВА И ВРАБОТЕНИ

Затворскиот систем како јавна служба

71. За затворите се надлежни државните органи кои се одвоени од војската, полицијата или органите за кривичен прогон.

72.1 Со затворите се управува во согласност со етичкиот дух, кој ја почитува обврската за постапување со сите затвореници на хуман начин и со почитување на нивното човечко достоинство.

72.2 Вработените постапуваат во согласност со јасната цел на затворскиот систем. Затворската управа ќе обезбеди раководство преку кое таквата цел најдобро ќе се остварува.

72.3 Должностите на вработените се пошироки од оние кои се бараат од обичните чувари, а тие должности подразбираат и активности со кои се овозможува реинтеграција на

затворениците во општеството по издржување на казната преку програма за заштита и помош.

72.4 Во својата работа, вработените се придржуваат кон високите стручни и лични стандарди.

73. Затворската управа дава висок приоритет на почитувањето на правилата кои се однесуваат на вработените.

74. Посебно внимание се посветува на уредувањето на односите помеѓу затворениците и вработените во затворот кои се во директен контакт со затворениците.

75. Вработените во секој момент треба да се однесуваат и да ги извршуваат своите задолженија така што со нивното однесување ќе даваат добар пример на затворениците и ќе го заслужат нивното почитување.

Избор на затворскиот кадар

76. Кадрите ќе бидат внимателно избрани и обучени, како на почетокот така и во текот на вршењето на службата, ќе бидат платени за стручната работа што ја извршуваат и ќе имаат општествено признат статус.

77. При изборот на нови кадри, затворските власти ќе стават посебен акцент на потребата од интегритет, хуманост, сигурност и личен афинитет кон комплексната задача што треба да ја извршуваат.

78. Стручните кадри во затворот се примаат во редовен работен однос и имаат статус на државни службеници, со трајно вработување кое зависи исклучиво од нивното добро однесување, ефикасност, доброто физичко и психичко здравје и соодветно стручно образование.

79.1 Платите треба да бидат такви да привлечат и задржат соодветни кадри.

79.2 Бенефициите и условите на вработување на овие кадри ја одразуваат природата на работата што ја извршуваат, како дел од органите задолжени за спроведување на законот.

80. Овие критериуми важат и за лицата вработени на определено време, во мера во која тоа е применливо.

Обука на затворскиот кадар

81.1 Пред стапувањето на должност, кадрите поминуваат низ обука во врска со општите и посебните должности што ќе ги извршуваат и задолжително се бара да положат теоретски и практични испити.

81.2 Управата треба да овозможи целокупниот кадар во текот на кариерата да ги одржува и да ги унапредува своите знаења и стручност преку посетување на курсеви или програми за стручно усовршување и развој, кои треба да се организираат во соодветни временски интервали.

81.3 Кадрите кои работат со посебни групи затвореници, како што се странски државјани, жени, малолетници или душевно болни затвореници и други, поминуваат низ посебна обука поврзана со нивата специјализирана работа.

81.4 Обуката на сите кадри вработени во затворот опфаќа едукација за меѓународните и регионалните инструменти и стандарди за човековите права, особено за Европската конвенција за човекови права и Европската конвенција за спречување на мачење, нечовечко и понижувачко однесување или казнување, како и за примената на Европските затворски правила.

Затворска управа

82. Изборот и поставувањето на вработените се врши врз основа на начелото на еднаквост, без дискриминација по кој било основ како што е пол, раса, боја на кожа, јазик, вероисповест, политичко или друго мислење, национално или социјално потекло, припадност на национално малцинство, имотна состојба, раѓање или друг статус.

83. Затворската управа ќе воведи такви системи на организација и управување кои:

- а. обезбедуваат со затворите да се управува според доследно високи стандарди што се во согласност со меѓународните и регионалните инструменти за човекови права,
- и
- б. овозможува добра комуникација помеѓу затворите и помеѓу различни категории кадри во одделни затвори и правилна координација на сите одделенија во и надвор од затворот, особено во однос на постапувањето со затворениците и нивната реинтеграција.

84.1 Секој затвор има директор, кој е соодветно квалификуван за тоа работно место, исто така имајќи го предвид и неговиот карактер, способност за раководење, соодветна стручност и искуство.

84.2 Директорите се вработени со полно работно време и целото нивно време го посветуваат на службените задолженија.

84.3 Затворската управа обезбедува затворот секогаш да биде под раководство на директор, заменик директор или друго овластено лице.

84.4 Доколку директорот е задолжен за повеќе од еден затвор во секој момент, ќе постои уште едно службено лице задолжено за секој затвор посебно.

85. Мажите и жените ќе бидат рамномерно застапени во затворскиот кадар.

86. Ќе постојат постапки за консултации на управата со вработените како тело за општи прашања и особено за прашања кои се однесуваат на условите на вработување.

87.1 Ќе постои постапка со која се поттикнува најдобра можна комуникација меѓу управата, вработените кадри, надворешните институции и затворениците.

87.2 Директорот, управата и повеќето вработени во затворот ќе го зборуваат јазикот на најголемиот број затвореници или јазикот што поголемиот број од нив го разбира.

88. Европските затворски правила ќе се применуваат и онаму каде затворите се управувани од приватниот сектор.

Специјализирани служби

89.1 Затворскиот кадар, што е можно повеќе, ќе вклучува доволен број експерти како што се психијатари, психолози, социјални работници, наставници и инструктори за стручно оспособување, физичко воспитување и спорт.

89.2 Кога тоа е можно, ќе се поттикнува ангажман на соодветни лица со определено работно време или волонтери за да придонесуваат во активностите со затворениците.

Односи со јавноста

90.1 Затворската управа постојано ќе ја известува јавноста за целта на затворскиот систем и за работата што ја извршуваат кадрите во затворот, со цел подобро запознавање на јавноста за улогата на затворот во општеството.

90.2 Затворската управа ќе ги поттикнува граѓаните самоиницијативно да даваат услуги во затворите, онаму каде што е соодветно.

Научни истражувања и евалуација

91. Затворската управа ќе поддржува програми за научно истражување и евалуација за целта на затворскиот систем, неговата улога во демократското општество и до кој степен тој систем ја исполнува целта.

Дел VI

ИНСПЕКЦИЈА И СЛЕДЕЊЕ

Државна инспекција

92. Државен орган редовно врши инспекција на затворите, со цел да се утврди дали со нив се управува во согласност со националните и меѓународните закони и согласно со одредбите од овие правила.

Независно следење

93.1 Условите на затворање и постапувањето со затворениците ги следат и надгледуваат независно тело или тела чишто наоди јавно се објавуваат.

93.2 Ова независно тело или тела ќе се поттикнува да соработува со меѓународните организации кои според законот имаат право да вршат посети на затворите.

Дел VII

ПРИТВОРЕНИ ЛИЦА

Статусот на притворените лица

94.1 Во смисла на овие правила, притворени неосудени лица се затвореници на кои им е определен притвор од страна на суд пред судењето, донесувањето на осудителна пресуда или пред изрекувањето на казната.

94.2 Државата може да одреди затворениците кои се прогласени за виновни и на кои им е изречена казна да се сметаат за притворени лица до правосилноста на одлуката по жалба.

Постапување со притворени лица

95.1 На режимот кој се применува спрема притворените лица нема да влијае веројатноста дека можат да бидат осудени за кривично дело во иднина.

95.2 Правилата од овој дел предвидуваат дополнителни обезбедувања за притворените лица.

95.3 Во постапувањето со притворените лица, затворската управа се раководи од правилата што важат за сите затвореници и ќе им дозволи на притворените лица да учествуваат во разни активности предвидени со овие правила.

Сместување

96. На притворените лица, во мера во која е можно, ќе им биде дадена можност за сместување во посебни ќелии, освен кога можат да имаат корист од заедничко сместување со другите притворени лица или ако судот донесе одлука за посебни услови за сместување

на одредено притворено лице.

Облека

97.1 На притворените лица им е дозволено да носат своја лична облека доколку е соодветна за носење во затвор.

97.2 На притворените лица кои немаат соодветна лична облека ќе им се обезбеди облека, која нема да биде иста како униформите што ги носат затворениците.

Правна помош

98.1 Притворените лица ќе бидат јасно запознаени со нивното право на правна помош.

98.2 На притворените лица ќе им се обезбедат сите потребни услови да ја подготват својата одбрана и да се среќаваат со правните застапници.

Контакти со надворешниот свет

99. Освен кога постои посебна забрана за одреден временски период донесена од страна на суд во конкретен предмет, на притворените лица ќе им се дозволи:

- а. да примаат посети и да комуницираат со семејството и со други лица на ист начин како и затворениците;
- б. да примаат дополнителни посети и да имаат пристап до другите облици за комуникација; и
- в. да имаат пристап до книги, весници и други медиуми.

Работа

100.1 На притворените лица ќе им биде понудено да работат, но тоа нема да се бара од нив.

100.2 Доколку притворените лица одберат да работат, сите одредби од правилото 26 ќе се применуваат и спрема нив, вклучително и оние што се однесуваат на надоместокот.

Примена на режимот за затвореници

101. Доколку притвореното лице бара да му биде дозволено спрема него да се примени режимот за затвореници, затворската управа ќе го одобри тоа барање во мера во која тоа е можно.

Дел VIII

ОСУДЕНИ ЛИЦА

Цел на режимот за осудени затвореници

102.1 Почитувајќи ги правилата што важат за сите затвореници, режимот за осудени затвореници ќе се одреди така што ќе им овозможи да водат одговорен живот и живот без криминал.

102.2 Осудените затвореници се казнети со самото тоа што им е одземена слободата, па затоа условите на затворскиот режим не смеат дополнително да го зголемуваат страдањето што затворањето самото по себе го подразбира.

Спроведување на режимот за осудени затвореници

103.1 Режимот за осудени затвореници започнува веднаш по приемот во затвор на лицето со статус осуден затвореник, доколку не започнал порано.

103.2 По приемот на осудените затвореници, што е можно побрзо, ќе се изработи извештај за нивната лична состојба, предложените програми за издржување на казната за секој од нив поединечно, како и стратегија за подготовка за нивно отпуштање.

103.3 Осудените затвореници ќе се поттикнуваат да учествуваат во подготвувањето на нивните поединечни програми за издржување на казната.

103.4 Овие програми за издржување на казната опфаќаат, во мека во која тоа е изводливо:

- а. работа;
- б. школување;
- в. други активности; и
- г. подготовка за отпуштање.

103.5 Во режимот за осудени затвореници може да се вклучи и социјалната работа, здравствената и психолошката нега.

103.6 Ќе постои систем на отсуства од затворот, како составен дел на сеопфатниот режим за осудените затвореници.

103.7 Затворениците кои се согласни со тоа можат да бидат вклучени во програма за ресторативна правда и обесштетување за сторените дела.

103.8 Посебно внимание се посветува на утврдувањето соодветни програми и режими за издржување на доживотна казна затвор и други долги затворски казни.

Организациски аспекти на издржувањето на затворската казна

104.1 Во мера во која е можно и ако се исполнети условите предвидени во правилото 17, ќе се одредат посебни затвори или посебни одделенија во затворите со цел спроведување на различни режими за посебни категории на затвореници.

104.2 Ќе се утврдат постапки со кои ќе се воспостави редовно преиспитување на индивидуалните програми за издржување на казната на затворениците, врз основа на разгледување на соодветни извештаи, водење исцрпни консултации помеѓу соодветните служби и со затворениците на кои тие се однесуваат, во мера во која тоа е изводливо.

104.3 Овие извештаи секогаш ги вклучуваат и извештаите од кадрите вработени во затворот непосредно задолжени за одреден затвореник.

Работа на осудените затвореници

105.1 Преку систематска програма за работа ќе се настојува да се придонесе за исполнување на целта на режимот за осудени затвореници.

105.2 Од осудените затвореници кои не ја исполнуваат вообичаената старосна граница за пензија може да се бара да работат, доколку лекар процени дека се физички и психички способни.

105.3 Доколку од осудените затвореници се бара да работат, условите за таа работа ќе бидат во согласност со стандардите и контролите кои важат во надворешната заедница.

105.4 Кога учеството на осудените затвореници во образовните или други програми во текот на работното време претставува дел од нивниот планиран режим, ќе им се обезбеди право на надомест како да работеле.

105.5 Дел од заработката на осудените затвореници за горенаведената работа може да се задржува заради обесштетување, ако така е определено со судска одлука или ако затвореникот се согласи со тоа.

Образование на осудените затвореници

106.1 Систематска програма за образование, вклучително и обука за стекнување способности и вештини заради унапредување на севкупното ниво на образование и подготовка за водење одговорен живот без криминал претставува клучен дел од режимот за осудени затвореници.

106.2 Сите осудени затвореници ќе се поттикнуваат да учествуваат во образовните програми и во програмите за обука.

106.3 Образовните програми за осудените затвореници се определуваат согласно со времето

на нивниот престој во затвор.

Отпуштање на осудените затвореници

107.1 На осудените затворениците на време им се обезбедува помош пред отпуштањето преку различни постапки и посебни програми кои овозможуваат премин од животот во затвор во живот во заедницата, во кој ќе се почитуваат законите.

107.2 Во случаите на затвореници кои издржуваат подолги казни затвор, се преземаат посебни мерки со кои се обезбедува нивно постепено вклучување во животот на слобода.

107.3 Оваа цел може да се постигне преку пред-отпусна програма во затворот или со делумен или условен отпуст проследен со надзор, во комбинација со делотворна поддршка од социјалните органи.

107.4 Затворските власти тесно соработуваат со службите и институциите кои вршат надзор и кои им пружаат помош на отпуштените затвореници, со цел да се овозможи сите затвореници повторно да го најдат своето место во заедницата, особено во однос на семејниот живот и вработувањето.

107.5 На претставниците од наведените социјални служби и организации ќе им се дозволи целосен пристап во затворот и до затворениците, со цел да им се овозможи да помогнат во подготовките за отпуштање и планирање на програмата за згрижување по отпуштањето.

Дел IX

Дополнување на правилата

108. Европските затворски правила редовно ќе се дополнуваат.